

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
імені ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

nuou.org.ua

Тема 2. Використання карт та схем місцевості командирами підрозділів.

Заняття 2. Робота з картою на місцевості.

КИЇВ-2021

- 1. Бішарян Л.М. Військова топографія. Навчальний посібник. К., НУОУ, 2014**
- 2. Помбрік Н.Д. Карта офіцера. - М.: Воениздат, 1986.**
- 3. Шмаль С.Г. Військова топографія. - Київ: ВІКНУ, 1998.**

- 1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті та їх впливу на організацію і ведення бойових дій.**
- 2. Робота з картою на місцевості. Способи нанесення на карту об'єктів і елементів бойового порядку умовними тактичними знаками за стандартами НАТО.**

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вступ

Оцінювання обстановки полягає у вивченні факторів та умов, які впливають на виконання отриманого завдання і включає оцінювання противника, своїх військ і сусідів, **району бойових дій (місцевості)**.

Під час оцінювання району бойових дій (місцевості) вивчається характер рельєфу, захисні і маскувальні властивості місцевості, стан шляхів маневру, підвозу та евакуації, наявність і характер інженерних загороджень, наявність техногенно-небезпечних споруд (об'єктів) і наслідків їх руйнування та суспільно-політична обстановка.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Місцевість – частина земної поверхні з усіма її елементами.

Основні групи топографічних елементів місцевості:

- ❖ рельєф,
- ❖ ґрунти і рослинне покриття,
- ❖ гідрографія (ріки, озера та інші природні і штучні водоймища),
- ❖ населені пункти,
- ❖ дорожня мережа
- ❖ промислові, сільськогосподарські і соціально-культурні об'єкти.

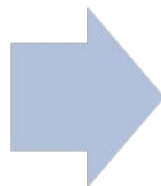
Особливості даної місцевості, що роблять істотний вплив на організацію і ведення бойових дій, називають **тактичними властивостями місцевості.**

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

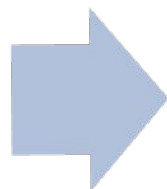
Характеристика тактичних властивостей місцевості

Прохідність місцевості

Дороги, мости і переправи, рельєф, ґрунти, рослинне покриття; наявність і характер перешкод і природних перешкод (рік, рівчаків, боліт і т.п.)

Маскувальні властивості

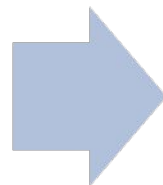
Рельєф, рослинне покриття, особливо ліси, населені пункти, їх значення як природного маскування (прикриття) від наземного і повітряного спостереження; наявність і характер прихованих підходів, тобто не спостерігаються з боку противнику, шляхів підходу до намічених пунктів і об'єктів дій

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

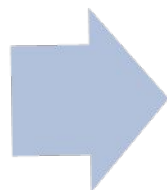
Характеристика тактичних властивостей місцевості

Захисні властивості

Рельєф, ліси, тунелі та інші підземні споруди, міцні (цегляні, кам'яні, залізобетонні) будівлі, особливо підвальні приміщення; їх значення як укриття від ядерної і інших видів зброї

Властивості, які впливають на умови орієнтування

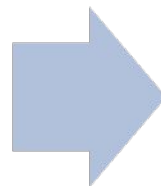
Окремі місцеві предмети і характерні елементи рельєфу, які чітко виділяються серед інших об'єктів за своїм зовнішнім виглядом або положенням на місцевості, зручні для використання як орієнтирів

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Характеристика тактичних властивостей місцевості

Властивості, які впливають на умови спостереження і ведення вогню

Рельєф, рослинне покриття, особливо ліси і кущі, ґрунти; у населених пунктах – найбільш високі і міцні будинки з підвальними приміщеннями, особливо розташовані на перехрестях вулиць, майданах; наявність і характер природних рубежів і домінуючих над навколишньою місцевістю ділянок (командних висот), використання яких забезпечує найсприятливіші умови для спостереження за противником і ведення вогню на схилах

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вивчення умов прохідності місцевості

Дорожня мережа	Гущину, протяжність, напрямок, клас доріг; покриття і стан полотна, його ширину; виїмки і насипи, їх місцеположення; крутизну підйомів і спусків; упорядковані з'їзди; глибину і ширину кюветів і можливість з'їзду; можливість руху на обочині і у смузі поряд з дорогою; перешкоди і їх об'їзди; наявність гравію, піску і лісоматеріалів поблизу дороги; характер ґрунту на дорогах без покриття
Мости	Стан, вантажопідйомність, ширину, довжину, висоту над перешкодами, матеріал будови; характер перешкоди і можливість його подолання, наявність лісоматеріалів поблизу мосту
Населені пункти	Загальне планування, характер забудови; протяжність, ширину і розташування проїздів і наявність завалів, водних перешкод і шляхи їх подолання
Рельєф	Пересіченість рівчачками, промоїнами, лощинами, їх напрямок відносно напрямку руху, протяжність, ширину, характер схилів; крутизну і протяжність скатів пагорбів, водорозподільних хребтів, схилів річних долин; наявність обривів, їх характеристику
Річки	Ширину, глибину, швидкість течії; наявність бродів і переправ, гребель, шлюзів та інших гідротехнічних споруд; підступи, характер і стан ґрунту пойми, берегів і дна; крутизну спусків до води і виходів на протилежний беріг
Канали	Ширину, глибину, характер укосів; наявність і характер переправ; наявність ділянок з рівнем води вище навколишньої місцевості

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

10

Вивчення умов прохідності місцевості

Озера	Конфігурацію і розміри; характер берегів і схилів озерних котловин; глибину, наявність бродів і переправ; шляхи об'їзду; характер і стан ґрунту берегів і дна, підступи
Болота	Конфігурацію, розміри і вид; вологість, глибину до твердого ґрунту, товщину торф'яного шару і його несучу спроможність; наявність рослинності з деревини і кущів; наявність гряд, їх протяжність і конфігурацію; наявність осушних каналів, їх ширину, глибину і розташування; шляхи обходу болота і перешкод
Ліси і кущі	Розміри, конфігурацію; гущину, висоту, товщину і породи дерев і кущів; наявність доріг, просік, стежок і їх характеристику; галявини, вирубки, ділянки горілого лісу, лісові завали, їх розміри і розташування; наявність і характер перешкод (рівчаків, обривів, боліт і ін.).
Ґрунт	Характер і стан ґрунту за умови зміни вологості на різних ділянках (на схилах і водорозподільних ділянках, на дні рівчаків, балок і т.п.); наявність ділянок, що покриті валунами і уламками каменів

1. Визначення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

а) приблизна швидкість руху по цілині на підйом за умови сухого твердого ґрунту, км/год

11

Прохідність місцевості

приблизна швидкість руху по цілині на підйом за умови сухого твердого ґрунту, км/год

Крутизна схилів	3-5°	6-10°	11-15°	16-20°
Засоби пересування				
Колісні машини	20-15	15-12	12-8	8-5
Гусеничні тягачі (з причепом)	12-10	10-7	7-5	5-3
Танки і самохідно-артилерійські установки	15-12	12-10	10-6	6-4
Пішоходи	5-4	4-3	3-2,5	2,5-2

1. Визначення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

а) приблизна швидкість руху по цілині на підйом за умови сухого твердого ґрунту, км/год

12

Прохідність місцевості

приблизна швидкість руху по цілині на підйом за умови сухого твердого ґрунту, км/год

Крутизна схилів	3-5°	6-10°	11-15°	16-20°
Засоби пересування				
Колісні машини	20-15	15-12	12-8	8-5
Гусеничні тягачі (з причепом)	12-10	10-7	7-5	5-3
Танки і самохідно-артилерійські установки	15-12	12-10	10-6	6-4
Пішоходи	5-4	4-3	3-2,5	2,5-2

приблизна швидкість руху по цілині на підйом за умови сухого твердого ґрунту, км/год

Глибина снігового покриву	20 см	50 см	80 см	Максимальна глибина снігу м, що долається
Засоби пересування				
Колісні машини	6 - 10	Рух неможливий		0,30 – 0,35
Бронетранспортери (колісні)	12	8	Неможливо	0,35 - 0,40
Гусеничні машини:				
20-40 т	20 – 25	10 - 12	4 – 5	0,80
50-60 т	25 -30	12 - 15	5 - 6	1,00
Пішоходи	3 - 4	1,5 - 2	-	0,50 - 0,60

1. Визначення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Прохідність місцевості

доступність вертикальних стінок (обривів, ескарпів) і канав (промоїн) за умови сухого твердого ґрунту

Види техніки	Доступна висота стінок, м	Доступна ширина канав
Танки і САУ	до 0,85	до 2,4
Трактори і тягачі без причепів	до 0,4 – 0,6	до 1,6 – 2,0

прохідність річок у брід

Підрозділ, що переправляється, засоби переправи	Максимальна глибина броду, м, якщо швидкість течії		
	до 1 м/с	до 2м/с	більше 2 м/с
Підрозділи у пішому порядку	1,0	0,8	0,6
Автомобілі:			
легкові і вантажні до 2 т	0,6	0,5	0,4
вантажні 3 -3,5 т	0,8	0,7	0,6
вантажні 5 т	0,9	0,8	0,7
Гусеничні артилерійські тягачі	1,0	0,9	0,8
Танки середні і САУ	1,2	1,1	1,0
Танки важкі	1,5	1,4	1,3

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

14

вивчення умов спостереження і маскуванню

По карті командири встановлюють:

- ❖ точки і висоти, найбільш сприятливі для спостереження за противником;
- ❖ видимість різних об'єктів і ділянок місцевості у розташуванні противника на напрямках наступних дій;
- ❖ поля невидимості у цьому районі;
- ❖ природне маскуванню і складки місцевості для приховування живої сили і техніки від наземного і повітряного спостереження; приховані шляхи пересування у своєму розташуванні.;

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

15

Вивчення захисних властивостей місцевості

Об'єкти місцевості	Потрібно вивчити по карті і на місцевості
Водорозподільні хребти, гори, пагорби	Протяжність; перевищення вершини над подошвою; крутизну схилів, характер ґрунту; порізаність схилів промоїнами, рівчаками і лощинами; крутості, що зручні для відривання сховищ; рослинність з дерев і кущів
Рівчаки, лощини	Напрямок, протяжність, хвилястість; глибину, крутизну схилів, ширину поверхні; наявність коротких і глибоких відхилень; характер ґрунту; крутості, які зручні для облаштування сховищ; рослинність з дерев і кущів
Шахти, штольні, виробки	печери, підземні Розташування і розміри входу, глибину, ємність, міцність об'єктів; характер ґрунту
Ліси і кущі	Площа; породи дерев і кущів; густина, товщина і висота дерев; напрямком, протяжність і ширину просік і доріг; наявність сушняку, сухих дерев і пеньків; розміри галявин і їх розташування; рельєф місцевості, характер ґрунту
Населені пункти	Характер і ємність сховищ, підвалів і підземних споруд комунального господарства; тип і матеріал будівель; площу і характер зелених насаджень; характер джерел води

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вивчення умов ведення вогню

Умови ведення вогню – властивості місцевості , які забезпечують зручне й приховане від спостереження противника розташування вогневих засобів, ведення точного вогню з усіх видів зброї та корекцію стрільби.

Вони залежать від:

- характеру рельєфу,
- рослинного покриву,
- наявності шляхів,
- населених пунктів,
- інших місцевих предметів.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Тактична класифікація різновидів місцевості

за ступенем пересіченості і насиченості її ріками, озерами, рівчачками, балками і іншими перешкодами, які обмежують свободу пересування і маневру військ, – на пересічену (сильно-, середньо- і слабопересічену) і непересічену;

за ступенем її закритості, підвищенням рельєфу і місцевими предметами (лісами, лісонасадженнями, населеними пунктами), що ускладнюють огляд місцевості, створюють маскування від спостереження і укриття від засобів ураження противнику, – на відкриту, напівзакриту і закриту.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Рівнинна місцевість характеризується відсутністю різко виражених нерівностей земної поверхні,:

- відносно невеликими перевищеннями (до 25м)
- порівняно малою стрімкістю схилів (до 2°);
- абсолютні висоти над рівнем моря – до 300м

Горбкувата місцевість характеризується хвилястим характером земної поверхні, яка характеризується:

- абсолютними висотами до 500м,
- відносними перевищеннями 25-200м;
- переважною стрімкістю схилів 2-3°.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Низько гірська місцевість характеризується:

- висотами над рівнем моря 500-1000м;
- відносними перевищеннями 200-500м
- переважною стрімкістю схилів 5-10°.

Порівняно з іншими видами місцевості вона слабо розчленована, як правило добре обжита і має досить розвинену мережу доріг

Середньо гірська місцевість характеризується:

- висотами над рівнем моря 1000-2000м,
- відносними перевищеннями 500-1000м
- переважною стрімкістю схилів 10-25°.

Вона розчленована на добре виражені гірські масиви, пасма, їхні піки і гребені мають згладжені форми. Така місцевість часто має широкі гірські проходи, які використовуються для прокладання доріг.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Високогірна місцевість характеризується:

- висотами над рівнем моря понад 2000м;
- відносними перевищеннями 1000м і більше;
- стрімкістю схилів понад 25°.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Загальні правила вивчення місцевості по карті:

місцевість вивчають і оцінюють стосовно до конкретних дій підрозділу, наприклад, з метою організації системи вогню і спостереження, захисту від зброї масового ураження, визначення прихованих підступів до об'єктів противника і т. п;

місцевість вивчають безперервно, на місці і під час руху, вдень і вночі, з урахуванням сезонних явищ і погоди, а також змін, які відбулися або можуть відбутися на місцевості у результаті бойових дій. У результаті вивчення місцевості командир повинен завжди мати найбільш повні і вірогідні відомості про неї;

місцевість вивчають і оцінюють не тільки „за себе”, але і „за противника”. Це дозволяє установити вплив умов місцевості на його імовірні дії, на розташування його бойових порядків, оборонних споруд і загороджень, а також, виявити слабкі місця у розташуванні свого підрозділу, щоб своєчасно вжити необхідних заходів.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

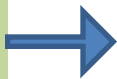
Основні характеристики місцевості які вивчаються у різних умовах бойової діяльності

У районі зосередження

Умови маскування і захисні властивості місцевості; прохідність всередині району і природні перешкоди; стан доріг і колонних шляхів для висування у вихідний район, шляхи обходу перешкод; орієнтири вздовж маршрутів; рубежі розгортання; складки місцевості і природне маскування для прихованого пересування

У вихідному районі для наступу

Умови спостереження, маскування і ведення вогню; захисні властивості місцевості; характер підступів до розташування противника і природних перешкод; командні висоти у розташуванні противника і видимість з них; прохідність місцевості у глибині розташування противника, характер укриття і природного маскування

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

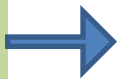
Основні характеристики місцевості які вивчаються у різних умовах бойової діяльності

Під час наступу
з подоланням
водної
перешкоди

Загальне зображення перешкоди на ділянці форсування; ширина, глибина і швидкість течії; наявність бродів, переправ і островів; характер ґрунту дна, берегів і плавні; підступи до водної перешкоди; умови спостереження, ведення вогню і маскування; наявність і характер укриття; наявність матеріалів, які необхідні для влаштування переправ

Під час наступу
вночі

Орієнтири, які добре видимі вночі: силуети підвищених місцевих предметів, окремих вершин та ін.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

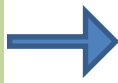
Основні характеристики місцевості які вивчаються у різних умовах бойової діяльності

У районі оборони

Командні висоти у розташуванні противника і видимість і з них району оборони; складки місцевості і природне маскування, яке дозволяє противнику приховано переміщуватися і накопичуватися для атаки; дорожня мережа у розташуванні противнику; прохідність місцевості і характер природних перешкод перед переднім краєм; наявність прихованих підступів з боку противнику; умови спостереження, ведення вогню і маскування у своєму розташуванні; захисні властивості місцевості; приховані шляхи пересування у районі оборони.

Під час бойових дій у горах

Основні шляхи і напрямки можливого руху; дороги, стежки, перевали, а також командні висоти, з яких вони спостерігаються; характер річних долин і гірських річок; умови ведення вогню; укриття; місця можливих гірських обвалів, завалів і снігових лавин під час ядерних вибухів

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Основні характеристики місцевості які вивчаються у різних умовах бойової діяльності

Під час бойових дій у лісі

Характер лісу – густина, висота, товщина дерев, зімкнутість крон, ярусність; умови орієнтування, спостереження і ведення вогню; напрямок, довжину і ширину просік; наявність і стан лісових доріг; наявність рівчаків, балок і висот, їх характеристика; наявність боліт, їх прохідність; характер місцевості під час виходу з лісу

Під час бойових дій у населеному пункті

Загальне планування; розташування майданів (площ), напрямок і ширину основних магістралей; розташування міцних кам'яних будівель, мостів, телефонних і телеграфних станцій, радіостанцій, шляхопроводів, станцій метро і залізничних вокзалів; підземних споруд і шляхи можливого пересування під землею; ріки, канали та інші водоймища; розташування джерел води

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вплив рельєфу на ведення бойових дій військ.

Рельєф є одним з основних елементів місцевості, що визначає її придатність до ведення оборонного чи наступального бою, утруднює чи сприяє здійсненню маршу та маневру підрозділів. Він дуже впливає на швидкість просування військ, маскування, побудову бойового порядку, можливість огляду місцевості, захист підрозділів від ядерної та звичайної зброї.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вплив річок на бойові дії військ.

Водні об'єкти — річки, канали, озера, водоймища — значно впливають на бойові дії військ. Особливо велику роль у цьому грають річки, що досить часто зустрічаються на всіх театрах воєнних дій. Як у минулому, так і в даний час тактика й оперативне мистецтво розглядають річки як природні перешкоди на шляху руху військ; природні рубежі, зручні для організації стійкої оборони; шляхи сполучення, придатні для транспортування військ і вантажів; джерела водопостачання військ; орієнтири для авіації і т.д.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вплив дорожньої мережі на ведення бою.

Дорожня мережа звичайно містить у собі всі наявні на місцевості автомобільні і залізничні, караванні шляхи, в'ючні і пішохідні стежки, а також сезонні дороги (автозимники, санні і нартові шляхи); у воєнний час до дорожньої мережі відносяться також колонні шляхи. Найбільш важливе значення для військ у сучасній війні мають автомобільні і залізничні. Чим більше доріг на місцевості і чим вище їхня якість, тим доступніша вона для дій військ.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вплив ґрунтово – рослинного покриву на бойові дії.

Ґрунт - узагальнена назва верхнього шару земної поверхні. Ґрунти також впливають на всі сторони бойової діяльності військ. Від складу, структури й інших властивостей ґрунтів залежить прохідність місцевості бойовими і транспортними машинами по ґрунтових дорогах і поза дорогами, умови інженерного устаткування, особливості радіоактивного зараження й інші.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вплив населених пунктів на ведення бою.

Найбільш серйозний вплив **населених пунктів** на бойові дії військ буде в умовах густонаселеної і добре обжитої місцевості, де міста, селища і села часто не мають чітко виражених меж і, зливаючись один з одним, утворюють великі райони суцільної забудови, що тягнуться на десятки (а іноді і сотні) кілометрів.

Проведення наступальних операцій на добре обжитій місцевості буде зв'язано з послідовним оволодінням чи обходом численних населених пунктів, що може викликати зниження темпів просування і погіршення умов маневру.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Вивчення місцевості командиром механізованого підрозділу в наступі (варіант)

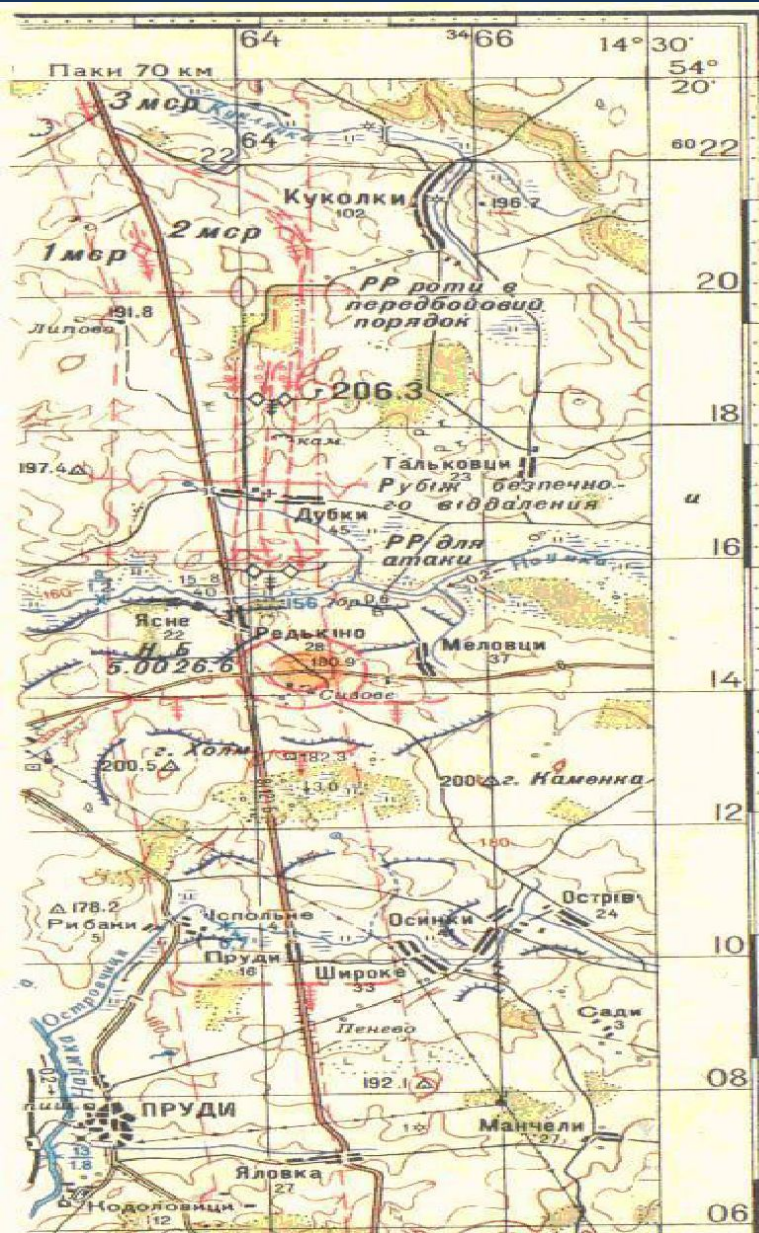
О 15.00 25.06 командир 2 мр отримав завдання від командира батальйону, із якої усвідомив таке :

1. Противник з 24.06 обороняється на південному березі р. Наумки.
2. 1/67 мбр у ніч з 25 на 26.06 виходить із району зосередження, і з ранку 26.06 після нанесення ядерного удару (5 кт) по перехрестю доріг з позначкою 180,9 (1464) з ходу прориває оборону противнику на ділянці Ясного (1462), броду (1464), знищує противника у районі Ясного, Сизова (1464), вис.182,3 (1264), оволодіває рубежем І спільне (1062), Широке (0864) і, у подальшому наступає у напрямку Яловки (0664).
3. Друга мр йде у колоні батальйону за 1-ю мр, а з рубежу розгортання батальйону у ротні колони, рухається на лівому фланзі батальйону за маршрутом: ґрунтова дорога (2262), лощина (2064), лісопосадка (1864), Дубки (1664). Рубіж розгортання для атаки – висоти 0,7 – 1,0 км на південь від Дубків. Рота з ходу атакує і знищує противника у районі (викл) Редькіна (1462), броду (1464), Сизова (1464), оволодіває рубежем міст (1262), Сизове і у подальшому наступає у напрямку Прудів (1064).
4. Командиру роти також відомо, що протягом кількох діб у даному районі не було дощів, середньодобова температура від + 15 до + 170; у напрямку наступу роти діє танковий мостоукладальник (МТУ). Ознайомившись по карті із загальним характером місцевості у смузі майбутніх дій, командир роти усвідомив і запам'ятав взаємне розташування основних найважливіших орієнтирів і об'єктів, якими є: лісопосадка (1864), селищна і польова дороги на ділянці лісопосадки, Дубків, вис. 206.3 (1864), населеного пункту Дубків, струмка без назви і висоти на південь від Дубків, річки Наумки, шосейної дороги, населених пунктів Редькіне і Сизове, болота, що поросло лісом (1264), річки Островчиця.

Після цього командир роти детально вивчив місцевість по карті, за розвідувальними даними, які є, а також відомості місцевих жителів щодо характеру певних об'єктів.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Прохідність місцевості і підступи до противника. Рельєф у смузі наступу роти слабопересічений; переважає крутизна схилів 1-20 і тільки схили висот, що 0,7-1,0 км на південь від Дубків мають в окремих місцях крутизну 8-100.

Ґрунт твердий, суглинистий або глинистий, на що вказує наявність цегляного заводу у с. Дубки.

Переважна частина території зайнята нивою; у даний час досягають хліби.

У напрямку наступу на ділянці лісопосадка – Дубки проходять селищна і частково польова дороги, а на ділянці Редькіно – Пруди – шосе.

Прихованих підступів до переднього краю оборони противника немає.

Перешкодами для висування у смузі наступу роти є: струмок без назви, що на південь від Дубків, річка Наумка, болото (1264) і річка Островчиця.

Струмок без назви позначений на карті однією лінією. Внаслідок чого його ширина менше 10 м. Струмок живиться водою із джерела, що розташований на західній околиці Дубків. Зважаючи на малу довжину струмка (приблизно 1,5 км) і порівнюючи його з р. Островчиця, яка має значну довжину і ширину всього 4 м, командир роти зробив висновок, що струмок досить незначний і не буде становити серйозної перешкоди. У правильності цього висновку він упевнився від місцевих жителів і вивчивши дані розвідки.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Річка Наумка, виходячи з даних карти, має ширину 9 м, глибину 1,2 м, швидкість течії 0,2 м/с. Як відомо, на карті ці дані характеризують річку за станом, який встановлюється на ріках звичайно у середині літа. Оскільки час року літній, то можна вважати, що ці дані правильно характеризують стан ріки. Грунт дна, зважаючи на якість ґрунту у місці броду (1464), в'язкий.

За умови підходу до ріки потрібно подолати смугу заболочених плавнів, шириною на лівому фланзі роти 50-75 м, а на правому – до 150 м. Плавні позначена на карті умовним знаком прохідного болота з трав'яним покриттям. Враховуючи тривалу відсутність дощів, командир роти припустив, що плавні не викликають ускладнень для їх подолання. Із опитування місцевих жителів він переконався у правильності свого припущення.

Крутизна схилів річкової долини, судячи з горизонталей, не перевищує 5-60, а їх висота 15-25 м, внаслідок чого річка Наумка може бути порівняно легко форсована, однак в'язкий ґрунт ускладнить форсування ріки танками. Крім того, ріка і підходи до неї можуть бути заміновані противником. Тому слід розвідати найзручніші пункти переправи для танків, розмінувати проходи, а також за необхідності, використовувати під час форсування ріки танковий містоукладальник.

Болото (1264) позначено на карті як важкопрохідне, його глибина 3 м, протяжність до 1 км, ширина 0,6-0,7 км. Для всіх видів машин воно, як наслідок, непрохідне. Обхід болота у смузі дій роти можливий по його західному краю, яка поросла кущами (на картах суцільні кущі зафарбовуються зеленим кольором), або по шосе. Ймовірно, можливий перехід болота на лівому фланзі роти по ділянках, які заросли лісом. На таку можливість вказує наявність сухої луки у східній частині болота. Командир роти запам'ятав цей можливий напрямок подолання болота і вирішив залежно від обставин розвідати його у ході наступу.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Річка Островчиця зображена на карті однією лінією. Її ширина, як це бачимо із оцифрування у кв.1062, дорівнює 4 м, а глибина 0,7 м, ґрунт на карті не позначений. Командир роти припустив за аналогією з р. Наумкою, а також за характером заболочених плавнів, що ґрунт дна річки повинен бути в'язким. Ширина заболоченої ділянки плавнів, яка позначена умовним знаком прохідного болота з трав'яною рослинністю, дорівнює 75-100 м з кожного боку річки. Річка, як наслідок, не є серйозною перешкодою, однак потрібно розвідати ділянки, що є сприятливими для переправи, особливо для танків.

Умови спостереження, маскування і ведення вогню. Місцевість відкрита, добре оглядається з висот і з повітря. Дальність видимості з командних висот досягає 6-7 км.

З висот, які знаходяться на південь від Дубків, оборона противника у напрямку перехрестя доріг з позначкою 180,9 оглядається на глибину до 1,5 км, а у напрямку висоти з лісопосадкою (1464) – до 200 – 300 м. Противник може приховано розміщатися у лісопосадці і на зворотних схилах зазначеної висоти, а у глибині оборони – у лощині, що на південь від Сизова, у лісі і суцільних кущах, у районі болота (1264).

Противник має можливість добре оглядати наше розташування від села Дубків до південної околиці лісопосадки (1864), південну околицю Дубків і підступи до р. Наумки на відстані 500-600 м, висоти, які 0,7-1,0 км на південь від Дубків, створюють ряд ділянок, які не спостерігаються з боку противника і які можна використовувати для прихованого розгортання роти перед атакою.

На правому фланзі роти веденню прицільного вогню із стрілецької зброї буде перешкоджати лісопосадка. Командир вирішив передбачити більш суцільний вогонь артилерії і мінометів на цьому напрямку. На лівому фланзі місцевість у розташуванні противника більш відкрита і може прострілюватися вогнем із стрілецької зброї на достатню глибину.

1. Вивчення та оцінка тактичних властивостей місцевості по карті

Рубіж безпечної відстані під час ядерного вибуху з епіцентром, що зазначений вище, проходить приблизно по північній околиці Дубків.

Місцевість на передньому краї і у глибині оборони противника сприяє веденню ним прицільного вогню із всіх видів зброї.

Захисні властивості місцевості у смузі дій роти несприятливі, оскільки, крім лісопосадки (1864) і кам'яного кар'єру північніше Дубків у 0,7 км, інших більш або менш надійних природних укриттів немає.

Командир роти, детально вивчивши і оцінивши місцевість, дійшов таких висновків:

- місцевість легкопрохідна, дозволяє рухатися на бронетранспортерах зі швидкістю 20-25 км/год., у тому числі і поза дорогами, за винятком ділянки важкопрохідного болота (1264);
- найзручніший рубіж розгортання роти у передбойовий порядок – північне узлісся лісопосадки (1864); лісопосадка забезпечує приховане, а наявність двох доріг – швидке розгортання роти;
- відстань від лісопосадки до рубежу розгортання для атаки може бути подолана за 10-12 хвилин, приховано розгорнутися для атаки можливо за висотами, які розміщені на південь від Дубків;
- ріка Наумка не викликає серйозної перешкоди для форсування у пішому строю і на плаваючих бронетранспортерах; однак внаслідок в'язкого ґрунту дна ріки і можливого його мінування, потрібна розвідка пунктів переправ, особливо для танків, розмінування проходів, а також використання під час форсування танкового укладальника мостів;
- відсутність прихованих підходів до переднього краю противника вказує на необхідність сильного вогневого прикриття атакуючих підрозділів;
- місцевість для стрімкого переслідування противника, у зазначеному для роти напрямку, несприятлива внаслідок наявності важкопрохідного болота;
- місцевість у розташуванні противнику сприяє проведенню їм контратак; засідки з боку противника можливі у лісі і кущах на шляхах обходу болота (1264);
- особливу увагу під час атаки слід приділити ділянці з висотою і лісопосадкою, що 200-300 м на схід від Редькіна, а під час дій у глибині оборони – району Сизова, а також району болота (1264), що має відкриті підступи, де, ймовірно, найбільш стійкий опір противника.

Послідовність нанесення обстановки на карту

На робочу карту командира, як правило, **послідовно наноситься:**

Вихідна (початкова) обстановка

Наноситься до прийняття рішення командиром, з карти, що отримана з вищестоящого штабу, з письмового бойового наказу або розпорядження, з голосу офіцера зв'язку вищестоящої інстанції.

Обстановка, яка відображує план дії підрозділів в ході очікуваного бою.

Ця обстановка наноситься командиром після прийняття рішення на підставі бойового наказу

Обстановка, яка відображує реальний хід бою

Полягає в нанесенні змін в розташуванні підрозділів, сил та засобів, їх кількості, характеру дій, тощо. Ця обстановка наноситься командиром в ході бою.

Під час роботи з картою в ході бою доцільно дотримуватись деяких правил

По закінченні підрозділом виконання завдання, у випадку виходу на планований рубіж або після зайняття району, командир відображує зміну обстановки на карті щодо розташування своїх підрозділів у цей час бою шляхом перетворення пунктирних ліній раніше нанесених умовних знаків на суцільні;

При нанесенні на карту кількох положень військ на різний час і для більшої наочності нанесеної обстановки умовні знаки відтіняють штриховкою, допоміжними пунктирними лініями з пунктирами і крапками, а також підтушовують олівцями різного кольору. Відтушовку треба виконувати так, щоб вона не затемнювала умовних знаків і топографічну основу карти. Обстановка на один і той же час, як за свої війська, так і за війська противника підтушовується (відтінюється) однаково.

Тактична обстановка наноситься тонкими лініями, із використанням умовних знаків, не забиваючи топографічної основи карти (схеми) та написів на ній. Умовні знаки наносяться лініями шести основних кольорів: червоний, чорний, синій, коричневий, зелений, жовтий.

Синім кольором наносяться:

- положення, завдання і дії своїх військ, військових частин (підрозділів) Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, пункти управління органів охорони державного кордону та морської охорони Державної прикордонної служби України;
- розмежувальні лінії;
- межі операційних зон (районів);
- межі районів введення правового режиму воєнного (надзвичайного) стану;
- тиллові межі та пункти управління;
- зони ураження зенітних ракетних військ;

- положення, завдання і дії Військово-Морських Сил, Повітряних Сил, авіації Сухопутних військ, ракетних військ і артилерії, зенітних ракетних військ, берегових ракетно-артилерійських військових частин, командні пункти з'єднань та військових частин зенітних ракетних військ, ракетних військ та артилерії;
- положення, завдання та дії радіотехнічних та спеціальних військ (інженерних, радіаційного, хімічного, біологічного захисту, зв'язку, радіоелектронної боротьби, топографічних, гідрометеорологічних, радіорозвідувальних) військових частин та підрозділів матеріально-технічного забезпечення (трубопровідних, аеродромно-технічного забезпечення; інженерно-ракетного забезпечення; ракетно-технічного забезпечення; інженерно-радіоелектронного забезпечення; артилерійсько-технічного забезпечення; танко-технічного забезпечення; автотехнічного забезпечення; метрологічного забезпечення тощо) та їх пункти управління;
- удари своїх військ ракетами у звичайному спорядженні;

- вогонь артилерії, рубежі досяжності ракет;
- цивільні дорожні організації (дорожньо-будівельні, дорожні ремонтно-будівельні, містобудівельні, дорожньо-експлуатаційні);
- заходи безпеки застосування військ (сил) позначаються пунктирною лінією поверх умовних знаків.

Чорним кольором наносяться:

- усі реквізити, формуляри, заголовки, таблиці та їх зміст за свої війська (сили);
- усі пояснювальні підписи, формуляри, таблиці, що стосуються противника.

Червоним кольором наносяться:

- положення, завдання і дії військ (сил) противника;
- ділянки місцевості (район), заражені противником хімічною зброєю і біологічними засобами;
- зони пожеж і напрямки їх розповсюдження.

Коричневим кольором наносяться:

- положення, завдання і дії військ нейтральних країн;
- маршрути висування своїх військ (сил) і проходи в гірських хребтах;
- сектори огляду та зони виявлення;
- стаціонарні лінії зв'язку телекомунікаційних мереж загального користування (спеціального призначення).

Зеленим кольором наносяться загородження, руйнування та положення, завдання і дії військ дружніх країн.

Жовтим кольором підтушовуються:

- Знак району, у якому противником було застосовано хімічну зброю;
- об'єкт, який містить сильнодіючу отруйну речовину.

Умовні знаки для відображення положення, завдань та дій військ (сил), вогневих засобів, бойової та іншої техніки наносяться на карту (схему) відповідно до дійсного їх розташування на місцевості та орієнтуються за напрямком дій військ або ведення вогню. При цьому визначальною точкою положення об'єкта на місцевості є центр умовного позначення.

Пункти управління наносяться на карту так, щоб вертикальна лінія флагштока спиралася нижньою частиною в точку його розміщення на місцевості.

Фактичне положення і дії військ, об'єктів наносяться суцільною лінією. Імовірні та сплановані дії позначаються переривистими (штриховими) лініями.

Знищення цілі (об'єкта) позначається двома суцільними лініями, які перекреслюють умовний знак. Виведення з ладу, пошкодження, подавлення, нейтралізація позначаються однією суцільною лінією та однією переривистою лінією, які перекреслюють умовний знак. Ціль (об'єкт), яку плановано необхідно знищити (вивести з ладу, пошкодити, подавити), перекреслюється переривистими лініями. Знищення, подавлення цілі (об'єкта) засобами своїх військ позначається синім кольором, засобами противника – червоним.

Графічні документи дозволяється оформлювати у чорно-білому (некольоровому) варіанті. Для позначення розмежувальних ліній, рубежів використовуються:

одинарна чорна лінія – свої війська (сили);

подвійна чорна лінія – для позначення противника, або одна чорна лінія по краях якої мати позначку літер “ПТН”.

Положення військ (сил) станом на різний час позначається суцільною лінією із додаванням паралельних до неї пунктирних, штрихових, штрихпунктирних ліній, спеціальних позначок та (або) виділенням (підтушовуванням) суцільної лінії різними кольорами. Позначення доцільно включати до формалізованої таблиці “УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ”, наприклад:

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Знак	Зміст знака
	Положення військ (сил) станом на 06.00 23.03 2018
	Положення військ (сил) станом на 09.00 23.03.2018

З метою зосередження уваги на окремих місцевих предметах, елементах рельєфу місцевості, тактичної обстановки дозволяється здійснювати підняття карти: підняття топографічної основи карти та виділення (підтушовування) окремих елементів замислу (плану).

Топографічна основа карти можливо підіймається кольоровими олівцями або фломастерами шляхом розфарбовування (підтушовування), потовщення ліній, збільшення умовного знака, підкреслення або збільшення підпису назви.

Підіймаються елементи місцевості, які визначають її структуру і форму, місцеві предмети, які мають важливе значення для вирішення оперативних завдань:

блакитним – гідрографія та болота. Річки, канали, озера підіймаються потовщенням ліній, підтушовуванням синього кольору. Мости, переправи, броди тощо підіймаються збільшенням умовного знака лініями чорного кольору. Ці елементи місцевості та інші позамасштабні умовні знаки (орієнтири) окреслюються колом чорного кольору. Болота заштриховуються горизонтальними паралельними лініями синього кольору;

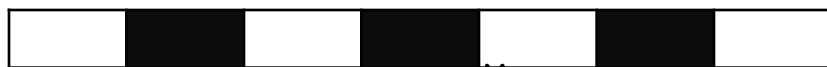

світло-зеленим – рослинність. Ліси, сади та суцільні чагарники підіймаються обведенням узлісся зеленою лінією та розфарбовуванням зеленим кольором;

світло-коричневим – рельєф місцевості. Гори, їх вершини, кургани підіймаються розфарбовуванням, потовщенням деяких горизонталей та підтушовуванням у бік пониження;

темно-коричневим – дорожня мережа (крім залізниць). Автомобільні дороги підіймаються шляхом проведення поруч з умовним знаком (знизу і праворуч від нього) потовщеної лінії темно-коричневого кольору;

чорним – залізниці та лінія державного кордону. Залізничні напрямки підіймаються шляхом проведення поруч з умовним знаком (знизу і праворуч від нього) спеціальної лінії, наприклад:

Лінія державного кордону підіймається поверх умовного знака проведенням чорної штрихпунктирної лінії із вертикальним підсіченням штрихів, *наприклад*:

Населені пункти піднімають підкресленням або збільшенням написів їх назв. Невеликі населені пункти, крім того, виділяють обведенням їх по зовнішньому контуру.

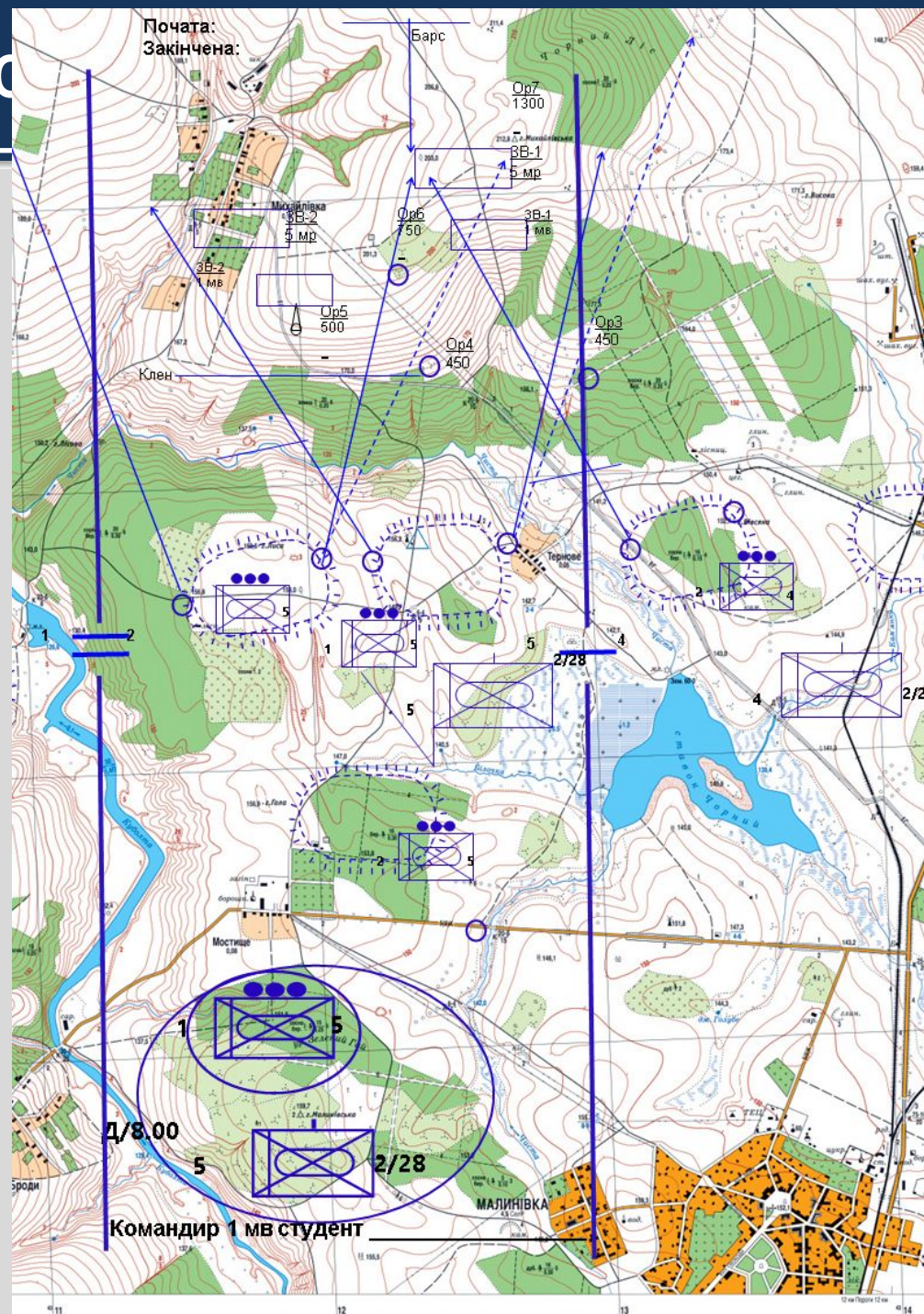

Основні правила ведення робочої карти

Рельєф піднімають олівцем світло-коричневого кольору, потовщуючи одну або кілька горизонталей.

Вершини командних висот піднімаються тушевкой, підписи горизонталей укрупнюються.

Командир 1 мв студент

ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ ПІДГОТОВКУ

1. Основні правила ведення робочої карти

2. Умовні позначення та основні скорочення, що застосовуються в бойових документах.